

**INGLIZ MEHNAT HUQUQIDA ISHDA YETKAZILGA
ZARAR UCHUN JAVOBGARLIK**

Sohiba Murodova

Annotatsiya

Ushbu maqola Ingliz mehnat huquqida ishda yetkazilgan zarar uchun javobgarlik masalalarini batafsil tahlil qiladi. Maqolada ishchilarning ish joyida yuzaga keladigan jismoniy zararlari, kasalliklar va moral zararlar kabi turli zarar turlari ko'rib chiqiladi. Ish beruvchilarning javobgarliklari, jumladan xavfsizlikni ta'minlash, o'qitish va malaka oshirish, shuningdek, ishchilar tomonidan sud tizimiga murojaat qilish imkoniyatlari haqida ma'lumot beriladi. Shuningdek, ishchilar va ish beruvchilar o'rtaida kelishmovchiliklar paydo bo'lganida qanday huquqiy choralar ko'riliishi mumkinligi yoritiladi. Ushbu maqola ish joyidagi xavfsizligini ta'minlash va ishchilarning huquqlarini himoya qilishda muhim ahamiyatga ega bo'lgan qonuniy va amaliy jihatlarni taqdim etadi. Barcha mazkur masalalar ish joyidagi muhitni yaxshilash va ishchilarning farovonligini oshirishga qaratilgan yondashuvlarni ilgari suradi. Ingliz mehnat huquqi doirasida mehnat payti yuzaga keladigan zararlar turli xil sabablarga ko'ra sodir bo'lishi mumkin. Ushbu zararlar, odatda, ishchilarning ish joyidagi xavfsizligi va sog'lig'iga ta'sir qiladi. Quyida mehnat payti yetkaziladigan asosiy zarar turlari keltirilgan.

Jismoniy zarar

Jarohatlar: Ishchilarning ish joyida yuzaga kelishi mumkin bo'lgan jismoniy jarohatlar. Masalan, qulash, uskunalaridan zarar ko'rish, yoki og'ir yuklarni ko'tarish jarayonida yaralanganlik.

Okuplangan zararlari: Ba'zi ish joylarida ishchilar uzoq muddat davomida ishonchli uskunalar bilan muomala qilishlari kerak bo'lsa, bu holatda og'ir kasalliklar (masalan, mushaklar va suyaklarga oid jarohatlar) kuzatilishi mumkin.

Kasalliklar

Professional kasalliklar: Ijobiy ish muhitida kasalliklar, masalan, asbest yoki toksik kimyoviy moddalar bilan bog'liq kasalliklar rivojlanishi mumkin. Bu kasalliklar ishchining ish faoliyatiga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin.

Psixologik kasalliklar: Ish joyidagi stress, yuqori bosim va yomon mehnat sharoitlari ishchilarda psixologik muammolar, masalan, depressiya yoki anksiyete (tashvish) holatlariga olib kelishi mumkin.

Moral zarar

Psixologik zararlar: Ishchilar ish joyida ruhiy bosimga yoki tazyiqqa duch kelishlari natijasida moral zarar ko'rishi mumkin. Bunday holatlar og'ir jismoniy zararlar bilan birga kelishi mumkin.

Ishdan ozod qilinish yoki mehnat sharoitlari yomonlashishi: Ishchi yo'qotilgan maosh yoki lavozimdan mahrum bo'lishi natijasida moral zararlar qabul qilishi mumkin.

Moliyaviy zarar

Maosh yo'qotilishi: Jarohatlar yoki kasalliklar natijasida ishchi ishlay olmasligi sababli maosh yo'qotadi. Bu moliyaviy zararni keltirib chiqaradi va ishchining hayot sifatini pasaytiradi.

Kompensatsiya masalalari: Agar ishchi zarar ko'rsa, ish beruvchi tomonidan to'lanishi lozim bo'lgan zararni qoplash masalasi "ish joyida yetkazilgan zarar" qonunlari doirasida ko'rib chiqiladi.

Ingliz mehnat huquqiga ko'ra, ish joyida yetkaziladigan zararlar jismoniy, kasbiy, moral va moliyaviy zararlarga bo'linadi. Bu zararlar ishchilarning ish joyidagi xavfsizligini ta'minlash va ish sharoitlarini yaxshilash bo'yicha muhim masalalarni ko'rib chiqishni talab qiladi. Ish beruvchilar ishchilarni himoya qilish va zararlarni kamaytirish uchun zarur choralarini ko'rishi shartdir.

Ish Beruvchining javobgarligi

Xavfsizlikni ta'minlash: Ish beruvchilar ishchilar uchun xavfsiz ish muhitini yaratish uchun zarur bo'lgan choralarini amalga oshirishlari shart. Ular ish joyida xavfli sharoitlarni bartaraf etish va ishchilarni xavflardan himoya qilish bo'yicha mas'uldirlar.

O'qitish va malaka oshirish: Ish beruvchilar ishchilarga xavfsizlik qoidalari va jarohatlardan qanday saqlanish haqida o'rgatishlari lozim. Bu ishchilarning xavfsizlik masalalariga nisbatan ongini oshirishga yordam beradi.

O'zgaruvchan javobgarlik

Javobgarlik Tarqalishi: Agar ishchi ish joyida xavfsizlik qoidalari amal qilmasa, ish beruvchi o'z javobgarligidan qochishi mumkin. Bu holatda ishchining harakati (masalan, ehtiyotsizligi) zararning asosiy sababiga aylanishi mumkin.

Ishning Uzluksizligi: Ishchi jarohatlangan taqdirda, ish beruvchi ishchini qayta ishslashga tayyorlash va biznes jarayonini uzluksiz o'zgartirish uchun harakat qilishi kerak.

Qarzdorlik va kompensatsiya

Kompensatsiya To'lash: Agar ishchi ish joyida jarohat olib yoki kasallikka chalinib qolsa, ish beruvchi ishchining zararini qoplash uchun moliyaviy mas'uliyatga ega. Bu kompensatsiya ishchining maosh yo'qotishlari, tibbiy xarajatlar va dam olish vaqtalarini o'z ichiga olishi mumkin.

Mehnatga Ta'sir: Agar ishchi jarohat tufayli ishlay olmasa, ish beruvchi ishchining mehnatga qaytishi uchun zarur bo'lgan davolanish xarajatlarini qoplashga majbur.

Sud tizimi va huquqiy choralar

Sudga Murojaat: Agar ishchi jarohat tufayli o'z huquqlarini talab qilsa va ish beruvchi o'z majburiyatlarini bajarmasa, ishchi sudga murojaat qilish huquqiga ega. Sud ishchilarning huquqlarini himoya qilish va ish beruvchilarning mas'uliyatini belgilashda muhim rol o'ynaydi.

Sud Amaliyoti: Sudlar ishchilar va ish beruvchilar o'rtaсидаги nizolarni hal qilishda va ishchilarni himoya qilishda muhim ahamiyatga ega bo'lgan misollarni ko'rib chiqadilar.

Ingliz mehnat huquqiga ko'ra, ish paytida etkazilgan zarar uchun javobgarliklar ish beruvchilar va ishchilar o'rtaсидаги muomala va xavfsizlikni ta'minlashda asosiy rol o'ynaydi. Ish beruvchilar ishchilarni himoya qilish vaadolatli mehnat sharoitlarini yaratish bo'yicha mas'uliyatga ega bo'lib, buning uchun kerakli choralarini amalga oshirishi zarur. Ishchilar esa o'z huquqlarini himoya qilish va kerak bo'lganda sudga murojaat qilish imkoniyatiga ega.

Tavsiya etiladign adabiyotlar:

Munkman on Employer's Liability (17th ed)

The New Laws of Employers Liability in England and France

Employer Liability for Workplace Trauma (Routledge Revivals)

Employers' Liability and Workers' Compensation: England and Wales